

Kérjük a t. előfizetőket és Úttörő társasági tagokat, sziveskedjenek az előfizetési és tagdíjakat beküldeni.

Budapest, 1912 október 5.

E héten tárgyalta a budapesti kir. törvényszék a május 23-iki forradalom vádlottainak a bűnügyét.

A forradalmakat mindig a kormányzat ostobasága vagy rosszasága és a társadalmi viszonyok tarthatatlansága szüli. Az lenne tehát az igazság, hogy valamikor a kir. ügyész megvádolja a forradalom tetteit, odaültetné a kormányférfiakat is és nemcsak azt kellene a vádhatóságnak bebizonyítani, amit a vádlottak cselekedtek, hanem azokat a kormányzati cselekvényeket is, amelyek az embereket a politikai önsegély kétségbeesett eszközéhez nyulni kényszerítik. Mert ugy egyszerűen nem lehet a komputust megejteni, hogy a vádlottak ezt, meg azt cselekedték, ezért meg ez vagy az a büntetés jár. Hisz a vádlottak nem azért mentek az utcára, nem azért követtek el erőszakot javak és emberek ellen, mert ezt az erőszakot akarták, vagy bűnözni akartak. Ők jogot kértek és jogaik kivívásához akartak közeledni, mikor a politikai önsegély emez eszközéhez nyultak.

Büncselekedetet, az igaz, hogy önsegély céljából sem szabad elkövetni, csak egyetlen egy eset van, mely beszámítható büncselekedetet ment — a végszükség esete, ámde a jogfosztottak 12 év óta szakadatlan munkában kérték s követelték jogaikat. Néhány ezer népgyűlésen, sokezer ivre menő könyvben, röpiratban, cikkben kértek, érveltek, kapacitáltak, kimutatták, hogy jogot senkinek a világon sincs joga adni, mert a más jogaival senki sem rendelkezhetik. A jogra rászületik az ember és egyik ember sem születik két vagy százezer ember jogával. Jogtól csak meg lehet fosztani valakit és aki megfosztja, az az erkölcsi bűnözés stádiumában van, ha szab a cselekedetére büntetést a törvény, ha nem. És a jogfosztott a politikai végszükség állapotába kerül, ha több mint egy évtized kitartó, csöndes, törvényt tisztelő, minden eszközt hiábavaló módon kimerítő munkáját egyszerűen fitymálás-

sal meellőzik. Beszéltek, kértek, magyaráztak, bizonyítottak, kapacitáltak és igazukat mindenki elismerte, még az a kormányzat is, amely most a büntető törvény bunkójával suhintott a vádlottakra. És e hosszú, békés, türelmes, tudományos küzdelem során nemcsak azt bizonyította be a jogot követelők tábora, hogy ez a jog az ő jogos érdekük, hanem azt is, hogy az egész magyar társadalomnak, az egységes magyar álladalomnak a közös érdeke ez a jog.

És azt sem lehet felhozni, hogy a jogfosztottak nem kerültek még a végszükség állapotába. Százezerszámra vándorol ki ebből a szerencsétlen országból a testi és a szellemi munkaerő, a kenyér és az élelem annyira megdrágult már, hogy nemcsak a proletariátus ajtajánál állandó vendég az inség, hanem az ország minden dolgozó rétege, kereskedő, iparos, hivatalnok, bíró, tanár a nélkülözés küszöbéig jutott. Egy erejét s szellemi tőkéjét egyre hullajtó, a kiéheztetés mesgyéjére szorított nép és egynéhány nagy ur vak és gondtalan játéka, vagy marakodó parlamenti frakciók disztelen tülekedése, a latifundiumok nagyságából a milliók jogának kisajátítására jogcímert merítő 50—60 süket nemzetség — nem elég világosan jelzik-e a politikai végszükség pécéit?

Végre mit csinálhatnak az emberek, mikor évtizedes okos beszéd, kérés, érvelés nem használ és az inség már a torkukat fojtogatja? Hogy igazán nem csinálhattak egyebet, hogy a forradalmakat megokoló politikai végszükség esete tényleg beállott, mi sem bizonyítja ékebben, mint az, hogy a kormányzat és a tülekedő pártok, melyek több mint egy évtized óta minden kapacitációra süketek maradtak, a budapesti nép forradalmi cselekménye nyomán végre egyhangulag beismerték, hogy a jogfosztást nem lehet tovább tünni, nem a jogfosztottak érdekében, hanem mert különben belepusztul a magyar állam. És valamennyinek az egyhangu nézete szerint a választói reform elodázhatatlan állami szükség lett.

A kormányzati bölcsesség voltaképp az elodázhatatlan szükségek felismerésében és megoldásában áll. És ha a kormányzatnak és a pártoknak a május 23-iki események előtt nem volt az a belátása, hogy az általános választói

jog elodázhatatlan szükség és május 23-ika után az lett, az nem azt bizonyítja, hogy ez az elodázhatatlan szükség kényszerűsége azóta állt volna be — mert hisz azóta nem állt be —, hanem azt, hogy a kormányzatnak és a pártoknak május 23-ika előtt nem volt meg az a böles belátásuk, melyhez a május 23-iki események juttatták. Ez pedig kétségtelenné teszi azt, hogy május 23-ika politikai szükség volt. De nemcsak szükséges, hanem hasznos is, mert a nyomán keletkező bölcsebb belátásból fog mindenkinek a reménye szerint jobb jövő fakadni erre az országra.

Sajnálatos bizonyára, hogy ennek nem lehetett a személy és vagyon ellen irányuló erőszakos cselekedetek hijján megtörténni, de ennek okai elsősorban nem a vádlottak, hanem az a csökönyös rövidlátása a közhatalomnak és az uralkodó osztálynak, mely a békés tüntetések százaiból nem vonta le a kellő tanulságot.

Még azt is meg lehet esetleg engedni, hogy a vádlottak tulnyomó részét talán nem is az átértett politikai szükség vitte az utcára és ragadta erőszakos cselekedetekre, csak hogy a politikai és társadalmi evolúciók nem az egyesek akaratán vagy szándékán mulnak vagy születnek — hanem csupán eredői a társadalmi szervezet méhében működő energiáknak. A Bastille ostromlói sem tudták s így alkalmassint nem is szándékozták a világtörténelem legnagyobb szerű forradalmát megindítani, de óramutatói voltak azoknak az energiáknak, melyek óragépe a francia nép s társadalom mélyén akarva s akaratlanul, sejtelemszerűleg s teljesen öntudatlanul a forradalom felé hajtották az országot. Ezek a vádlottak is talán nem tudták s nem akarták azt cselekedni, amit cselekedtek, de őket nem is az ő elméjükben meginduló szándék vagy bűnös akarat hajtotta, hanem az az erő, mely milliók sóvárgásából, áhítatából, szenvedéséből és elnyomattatásából sűrűsödött orkánná. Igazságtalan tehát az ítélet, mely őket s csupán őket sújtja, mintha azon sok tizezer ember között, aki azon a napon az utcán volt, ezeket csakis néhány lámpaüveg s villamoskocsi-ablak betörésének vágya vezette volna.

Belátom még azt is, hogy azokat, kik e cselekedetek folytán kárt szenvedtek jogaikban, talán nem egészen vagy sehogy se vigasztalja meg mindezeknek a belátása, de még ezeknek is, ha érett józansággal fontolják meg a dolgot, elsősorban azt a kormányzati vakságot kell elítélniök, amely ezeket az eseményeket szinte szükségszerűen előidézte.

De mindez események mérlegelése fogyatékos lenne, ha a rendőrség viselt dolgait fel nem emlitenők. Nem akarok arra kiterjeszkedni, hogy például miután hónapokig tartottak fogságban embereket, mert állítólag megöltek egy szolgálattevő rendőrt, kisült nemcsak az, hogy ezt egy rendőrtársa lőtte agyon és a rendőrség valósággal rosszhiszeműen gyártotta a való tényállás ismeretében a vádlottak ellen a bizonyítékokat, csak arra akarunk rámutatni, amit ez a főtárgyalás kétségtelenül megállapított.

Embereket becsuktak minden bizonyíték hijján, csupán rendőri jelentések alapján és e rendőri jelentésekről kisült, hogy hamisak egytől-egyig. A rendőrök jelentéseket tettek oly eseményekről, melyeknek tanui nem voltak és hogy megerősítsék, a legtöbb jelentést két rendőr is aláírta, holott egyik sem volt jelen. A legtöbb légből kapott állítás és majdnem minden esetben a rendőrség, nem is a tett helyén, hanem órákkal vagy napokkal később fogták be teljesen önkényesen azokat, akiket épp tetszett nekik kipécézni. Még az ügyész is kénytelen volt a hatóság elleni erőszak vádjait elejteni, sokaknak teljes ártatlansága kitünt, miután hónapokig fogva voltak.

Hamis rendőri jelentések egész sorozata!
Kell még ennél lesujtöbb adat?

Nem akarom az indulatokat szítani, nem hánytorgatom tehát a rendőri megokolatlan brutalitások egész rettenetes sorozatát, de azt hiszem, hogy ha már a kir. ügyésznek nem ad is módot a törvény, hogy a kormányzatot perbe idézze — a hamis jelentéseket tevő, brutális, embertelen rendőröket mégis csak megvádolhatta volna. És ez nem szolgált volna a magyar állam tekintélyének a megfogyatékosságára, hanem épp a tisztességére és a reputációjának a növelésére. Mert szégyenfolt a magyar állam jó hírére, ha tekintélyét csakis hamis rendőri jelentésekkel és brutális s törvénysértő hatósági cselekedetekkel lehet fentartani.

Dr. Fényes Samu.

A háboru és a börze.

Kigyult a Balkán a lábunknál és az európai diplomáciának sikerült megint egy gyilkos népháborut összekotyvasztani s ugy látszik, hogy nekünk is be „kell“ avatkozni s lehet, hogy még e hónapban mi is mozgósítani fogunk. Azaz a fenének kell a háboru. Kell nekünk Szaloniki vagy a Balkán más darabja? Dehogyan kell nekünk — nekünk kenyér kell és ha tudunk valami olyat fabri-